

Geschiedkundige herinneringen betreffende de gemeente Abbebroek

<https://hdl.handle.net/1874/235685>

1846 Hg N° 55/1

GESCHIEDKUNDIGE
HERINNERINGEN

BETREKKELIJK DE GEMEENTE

ABBENBROEK,

VERZAMELD DOOR

J. KUIJPER H^{z.},

Onderwijzer te Abbenbroek.

Elk heeft een plekje op aarde
Hem dierbaar bovenal,
Een landstreek of een gaarde,
Een dorpje of een dal.
Een plekje, waar hij blijven
En vrede zoeken wou,
Waarheen zijn droomén drijven
Met stille liefde en trouw.
DE GÉNESTET.

BRIELLE.

J. K. OVERBEEKE.

1876.

Gen.

077 1ST. GEN.

N° 1

mm 12700

Hist. Gen.

oct. 1077

2628. 1077

GESCHIEDKUNDIGE HERINNERINGEN

BETREKKELIJK DE GEMEENTE

ABBENBROEK,

VERZAMELD DOOR

J. KUIJPER H_{z.},
Onderwijzer te Abbenbroek.

Elk heeft een plekje op aarde
Hem dierbaar bovenal,
Een landstreek of een gaarde,
Een dorpje of een dal.
Een plekje, waar hij blijven
En vrede zoeken wou,
Waarheen zijn droomen drijven
Met stille liefde en trouw.

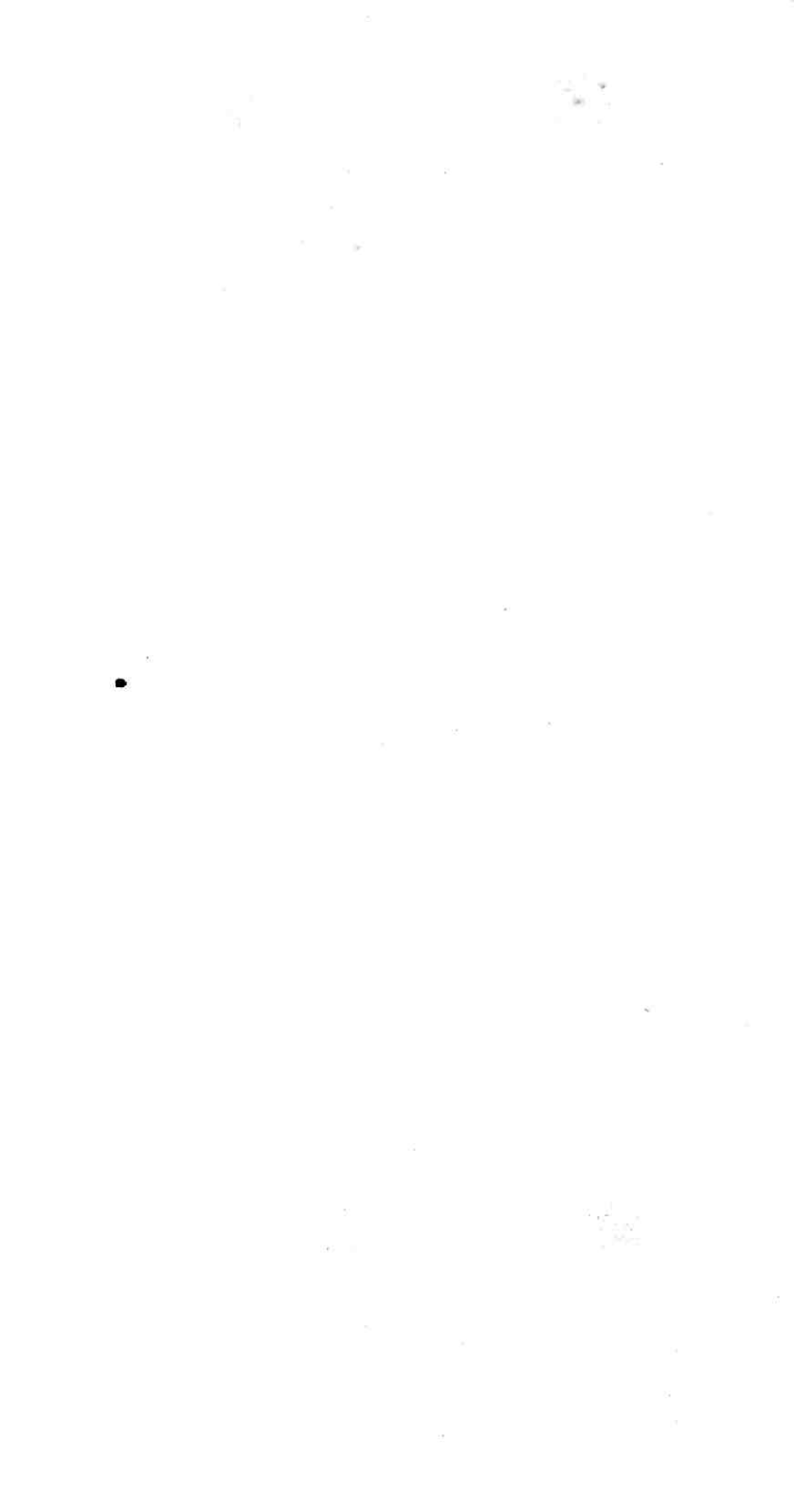
DE GÉNESTET.

BRIELLE.

J. K. OVERBEEKE.

1876.

VOORBERICHT.

Elk mensch hecht zich aan de plaats zijner geboorte, en wil er gaarne iets van weten.

Hoe zou het hier vroeger wel geweest zijn? Hoe mag onze gemeente er vroeger wel hebben uitgezien? Door wien zou dat gebouw wel zijn bewoond en welke was de bestemming? Ziedaar vragen die bij menigeen opkomen en naar wier beantwoording hij verlangend uitziet.

Geen wonder dat het ook zoo gaat ten opzichte der gemeente *Abbenbroek*. Het werk van wijlen den Heer Plokker, beschrijving van Voorne en Putten, is uitverkocht. Die nog zoo'n boek heeft bewaart het zorgvuldig en met moeite kan men het eens voor enkele dagen ter leen bekomen.

Dit een en ander deed schrijver dezès beproeven, om, wat van *Abbenbroek* bekend is, te verzamelen en der vergetelheid te ontrukken.

Niet zoo gemakkelijk, als hij gedacht had, gelukte hem dat.

Goede vrienden hebben hem evenwel zijn taak zeer verlicht, door 't afstaan van geschriften of boeken, die hij behoefde.

Gaarne brengt hij voor zooveel bereidwillige hulp zijnen hartelijken dank.

Voor al onze Ambachtsheer Baron de Vos van Steenwijk heeft hem krachtig geholpen.

De lijst van de predikanten dezer gemeente, heeft hij te danken aan den Heer L. Buijs, alhier.

Terwijl de schrijver zijn arbeid in de welwillende belangstelling blijft aanbevelen, roept hij ten slotte de medewerking in van allen, die belang stellen in *Abbenbroek*, en houdt hij zich voor het ontvangen van aan- en opmerkingen ten zeerste aanbevolen.

En nu, mijn boekske! ga in vrede en vind vele lezers.

DE SCHRIJVER.

ABBENBROEK, April 1876.

ABBENBROEK.

Abbenbroek werd door verschillende Graven erkend als een Hooge-vrije-Heerlijkheid en bloeide in de oudheid zeer door zijne ligging aan de rivier de Bornisse.

De *broek* of *moerasachtige* grondsgesteldheid, in verband met de eigendommen die de Abt of Abdij van Epternach hier zou bezeten hebben, bezorgde aan deze gemeente haren naam.

Dat de grond hier moerassig is kan nog tegenwoordig hieruit blijken, dat men in den polder het Oude en Nieuweland een weide heeft, die geheel »*drift*» is. Met den hoogen of lagen waterstand rijst of daalt deze weide.

Men vindt opgeteekend dat men door deze vilt of driftlaag latten van 20 voet heeft gestoken zonder harden grond te vinden.

Abbenbroek grenst ten Noorden aan Heenvliet en Geervliet; ten Oosten aan Biert en Stompert (Geervliet); ten Zuiden aan Zuidland en Oudenhoorn en ten Westen aan Nieuwenhoorn.

Volgens de oude lijsten van verponding van 't jaar 1632 werd deze Heerlijkheid begroot op 1083 gemeten en 166 roeden en stonden er 72 huizen.

In een resolutie van de Staten van Holland en Westfriesland werd in 1695 bepaald dat de gemeenten of polders in het land van Voorne en Putten opgemeten en daarna op kaart gebracht moesten worden.

De kaart van Abbenbroek werd in 1701 vervaardigd en geeft als grootte op ruim 1800 gemeten; maar daaronder zijn niet begrepen de dijken, wegen, waterleidingen of boezem.

In 1745 stonden er 78 huizen en 1 korenmolen. Volgens het kadaster bevat de geheele oppervlakte thans ruim 1000 hectaren.

Het wapen dezer gemeente is een rood veld, waarop een geheel openstaande broek, zonder bovenrand, van wit of zilverlaken, met een goudlakensche voering.

De broek is zonder banden.

Al zeer vroeg wordt de Heerlijkheid van Abbenbroek genoemd en over de Heeren van Abbenbroek gesproken.

Op een steekspel te Haarlem was Jan van Abbenbroek als gast van Graaf Floris IV tegenwoordig (1235)

Dat Jan van Abbenbroek in 1235 op een steekspel gegeven door Graaf Floris IV werd gedood, namen wij over uit de Geschied- en Aardrijkskundige beschrijving van het »Eiland Voorne en Putten,» door W. Plokker.

De meeste geschiedboeken melden ons dat Floris IV in 1234 door den ouden Graaf van Clermont op een steekspel werd gedood.

Was dit laatste waar, dan zou natuurlijk het jaar 1235 niet goed zijn.

Huydecoper houdt de geschiedenis van het tournooi te Clermont voor een fabel; *van Wijjn* zegt dat de dood van Floris *onmogelijk* kan gesteld worden in Hooimaand 1234, zooals algemeen geschiedt, daar uit een brief aan Paus Gregorius blijkt, dat hij den 27sten van Slachtmaand van dat jaar nog leefde en *Arend* zegt dat in 1234 Clermont geen ouden *Graaf* had, maar een jonge *Gravin*, welke eerst *drie jaar daarna* huwde.

Wij hebben dus het jaar 1235 behouden daar ons de bron onbekend is waaruit de schrijver putte en wij geen grond genoeg hebben om te zeggen dat Floris in 1234 werd gedood.

Arend zegt verder dat het evenwel aan geen twijfel onderhevig is, dat Floris in een steekspel omgekomen is, daar dit door een tijdgenoot (Albertus Stadensis) getuigd wordt.

De oudste, nog aanwezige leenbrief van deze Heerlijkheid is in het bezit van den tegenwoordigen Ambachtsheer, den Hoog Welgeboren Heer H. Baron de Vos van Steenwijk van Abbenbroek en werd gegeven door Graaf Floris V, Graaf van Holland, te Middelburg, 's Dinsdags na halfvasten van 't jaar 1289. Toen werden met deze Heerlijkheid verleid of beleend Janne Janszoon van Abbenbroek, Jan Claaszoon en Willem Claaszoon, zijn broeder.

Door Albrecht, bij de gratie Gods palatijn op den Rijn, Hertog van Beieren, Graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland en Heer van Friesland, werd vrijdom van tollén, te water en te land, gegeven aan den Heer van Abbenbroek, Jan en de onderzaten, gezeten in den ambacht van Abbenbroek in den lande van Holland en Zeeland.

Deze acte werd afgegeven te 's Hage op den 28 April 1398.

Een achter-kleindochter van Jan van Abbenbroek, Catharina van Abbenbroek, bracht door haar huwelijk, de heerlijkheid over aan Boudewijn Hart van der Woert, schout van Delft en Hoogheemraad van Delfland.

In 1460 beleende Philips, Graaf van Holland met de Heerlijkheid, Gerrit van Abbenbroek, Boudijn, Hartszoon, bij dade van Catharina, Hendriksdochter van Abbenbroek voor $\frac{1}{8}$ deel.

De meeste dezer verleibrieven zijn te vinden in 's lands Archief te 's Hage. Register: Jonge Prinses van Pruisen, Capittel Arkel, folio 77.

Andere dezer stukken berusten te 's Hage bij het Ministerie van Financiën, Afdeeling: Domeinen en zijn in de volgende registers te vinden:

Bonte registers folio 79.

Witte ruige registers folio 44.

2e Register met de roode Leeuw folio 171.

Ridder Gerrit van Abbenbroek, Raad van Keizer Maximiliaan en Filips van Oostenrijk of Filips II,

Graaf van Holland, Baljuw van Voorne en Putten, bezat de Heerlijkheid voor $\frac{3}{4}$.

Hij behoorde tot de Kabeljauwsche partij en werd in 1481 met zijn zwager Willem van Valkestein door de Hoekschen aan de Vaart te Utrecht gevangen genomen, teekende de overeenkomst in 1489 met de Rotterdamsche Hoekschen, wegens de brandschatting van den Haag gemaakt, en overleed in 1494.

De Rotterdamsche Hoekschen stelden geheel Delfland, 's Gravenhage, Rijnland en Vlaardingén op geweldige brandschatting en de steden, die daaraan niet onmiddellijk voldeden, werden uitgeplunderd en aan de vlammen opgeofferd.

Alles wat buiten de besloten steden lag, was blootgesteld aan den moedwil der Hoeksche benden; de kloosters op het platteland voorzagen zich tegen zeer hooge sommen van vrijwaringsbrieven.

Zoo'n brief, aan de Abdij van Rijnsburg verleend, bestaat nog.

Toen nu de Baljuw van Delfland, Arend Franszoon van der Meer met zes honderd man slag leverde en met groot verlies, na drie uren strijdens geslagen werd, werd ook 's Hage op brandschatting gesteld, en deze overeenkomst werd geteekend door genoemden Gerrit van Abbenbroek.

Door dezen Gerrit van Abbenbroek die bij de Hoekschen zeer gehaat was, leed ook deze gemeente veel, en het aantal inwoners en huizen verminderde zeer.

Den 4n Mei 1489 landt een troep Hoekschen uit Rotterdam op Voorne en Putten, wat ze grijpen en vangen kunnen is bijzonder welkom en hier zijn ze in 't ware luilekkerland.

En nu is 't nog niet genoeg dat ze den boeren het koren ontnemen; neen! nu wil men de burgers van Abbenbroek dwingen met paarden en wagens den kostbaren buit te vervoeren.

De Abbenbroekers weigeren. De Hoekschen nemen dat zeer kwalijk, leggen Abbenbroek in de asch en gaan over Geervliet en Vlaardingen, dat op brand-schatting gesteld wordt, naar Rotterdam, waar zij met open armen worden ontvangen, want ze brengen geld en koren meê.

In 1523 kwam de Heerlijkheid van Abbenbroek in de familie van Montfoort, door Charlotte van Bredode, vrouwe van Abbenbroek en Johan, burggraaf van Montfoort.

In 1702 beleenden de Staten van Holland en West-Friesland Mr. François van Therestein van Halewijn met de Heerlijkheid.

Deze Mr. François Therestein van Halewijn, Raad en Pensionares van Dordrecht, had nog de volstrekt onmiddellijke aanstelling van alle hooge en lage Ambten en Bedieningen of de hooge en lage Juredictie.

Zoo had de Vrijheer de onmiddellijke aanstelling van den predikant; maar ook werd (en zoo was Abbenbroek de eenige plaats in Holland) door den Heer

het geheele tractement van den predikant, bij wijze van onderstand aan het geestelijke kantoor, opgebracht.

Bij resolutie van den 28 October 1595 stelden de Staten van Holland den Heer als rentmeester der kapittelgoederen aan, en uit deze werden de predikant en de schoolmeester betaald.

De rekeningen van den rentmeester van het geestelijk kantoor in den Briel voor 1700 geven op:

Ontvangen van den rentmeester der kapittelgoederen te Abbenbroek, voor één jaar subsidie tot onderhoud van den predikant, *f* 150 folio 44 N°. 10. Voor een jaar gage aan den predikant, *f* 650.

De *f* 150 jaarlijks te betalen aan den predikant, is afgekocht door den Heer van Abbenbroek, H. A. Z. de Vos van Steenwijk, genaamd van Essen, bij resolutie van den Secretaris van Staat van de Bataafsche Republiek, 7 Februari 1806.

Tot de rechten der Heerlijkheid behoorde de voordracht van den burgemeester en het gemeentebestuur, de benoeming van dijkgraaf en heemraden, de benoeming van den schoolmeester, koster en voorzanger, en, zooals gezegd is, de aanstelling van den predikant.

In 1798 nog, bezat de Heerlijkheid de hooge en lage juredictie, jacht en vogelarij, zwanendrift en visscherij, tienden, zoowel grove als smalle en krijtende tienden, $\frac{3}{4}$ der kapittelgoederen, vastgesteld bij resolutie enz.

's Heeren jaarschot à 65 gld. 16 stuivers en 10 penningen, 26 diverse erfpachten en renten.

Den 7n Januari 1774 werd door schout en schepenen van den dorpe en vrij-Heerlijkheid van Abbenbroek besloten, om op het request van Johannes Moerman en Clara Drongendijk, inwoners der Heerlijkheid, gunstig gevolg te geven en werd de echtscheiding tusschen tafel en bed, bijwoning en goederen toegestaan en besloten. Bij klokgeklep van het raadhuis werd dit vonnis gepubliceerd en aangeplakt.

Op den 15 Augustus 1761 werd goedgunstig beschikt op een request van Hendrik Kruijne, Notaris en Procureur binnen de stad Brielle, om als Procureur voor de vierschaar te worden aangesteld. Genoemd besluit werd genomen door schout en schepenen van de vrij-Heerlijkheid van Abbenbroek.

Zoo werd mede in 1762, op request van Cornelis van Driel Janszoon, Secretaris, Notaris en Procureur te Heinenoord, om aangesteld te worden voor de vierschaar der hooge vrije-Heerlijkheid van Abbenbroek, goedgunstig beschikt.

Op den 30 November 1764, geeft de Heer van Abbenbroek kennis aan den gerechte, dat hij heeft aangesteld als predikant Hermanus Janson.

En toen genoemde Janson, 1 Februari 1771, tot predikant werd beroepen te Warmond, deed de Ambachtsheer, L. W. van Essen tien proponenten voor

zich optreden en koos uit deze tot predikant den Heer Johannes Hoogstad, (24 Juni 1771).

23 Februari 1773 werd door den Heer L. W. van Essen als Baljuw en Schout, mitsgaders Stadhouder van de leenen en dijkgraaf van de vrij-Heerlijkheid aangesteld Wijnand de Gruiter.

Er bestaat nog een Instuctie en de Reglementen, waarnaar de schoolmeester, voorzanger en koster van den dorpe en vrije-Heerlijkheid van Abbenbroek zich zal hebben te reguleeren, afgegeven door den Ambachtsheer, den Heer L. W. van Essen, den 1 October 1771.

De meeste der vroegere voorrechten van den Ambachtsheer zijn door de grondwet vernietigd.

De voordeelen van straat en haren gelden, die vroeger mede aan den Ambachtsheer kwamen, komen thans ten voordeele der gemeente.

Nog heeft de Heerlijkheid de vrije jacht, visscherij en zwanendrift, als ook het recht der grove, smalle en krijtende tienden.

Bij de benoeming van een predikant heeft de Ambachtsheer het recht van collatie.

Van Francois Therestein van Hallewijn, ging de Heerlijkheid over op Agaat Therestein van Hallewijn in 1760. In 1763 van Agaat Therestein van Hallewijn op Lucas Willem van Essen, en bij diens dood op zijne vrouw Margaretha van Haeften, 1791.

Den 13 Januari 1792 werd de Heer H. A. Z. de Vos van Steenwijk, genaamd van Essen, met de Heer-

lijkheid beleend. Thans behoort de Heerlijkheid aan den Hooggeboren Heer H. Baron de Vos van Steenwijk.

Het dorp is net en zindelijk gebouwd. Uit de Bornisse komt de haven en uit deze wordt de kom, midden in het dorp gelegen, telkens van helderwater voorzien.

Deze kom verschaft den ingezetenen een groot gemak daar velen hunne pompen geplaatst hebben op riolen, die water uit de kom ontvangen.

In 1754 is door den dam die de haven van de kom scheidt, een steenen riool gelegd om de kom of binnenhaven van water te voorzien en tevens werd toen door Dijkgraaf en Heemraden bepaald, aan de buitenhaven een steenen trap te doen maken ten gerieve der ingezetenen van Abbenbroek.

De boomen om de binnenhaven of kom dienen wel tot verfraaiing van het dorp.

De haven wordt van water voorzieu door de verlaatsluis bij Heenvliet.

Het oetdooi tot het maken van het verlaat is gegeven door de Ridderschappen, Edelen en steden van Holland, 26 Juni 1598.

Op den 8n Augustus 1682 is een contract gesloten tusschen den Heer van Heenvliet en de gedeputeerden van de vrij-Heerlijkheid van Abbenbroek.

De dijk van Abbenbroek naar Heenvliet is gelegd in 1377. Het contract hiertoe is geteekend door Hugo van Heenvliet en Jan Janszoon van Abbenbroek op

heiligen Catrienendag van 1377. Deze dijk is tot grindweg gemaakt in 1848.

In 1539 is accoord gesloten tot het maken van den lagen boezem, den dijk, de tochtsloten op den molen enz. en tevens besloten te bouwen een watermolen, thans bekend onder den naam van den achtkanten molen.

De verordening daartoe is gesloten door Henri de Montfoort en Geert van Abbenbroek, als heeren van de Heerlijkheid, heer Albrecht als Cosessor van de Heilige Catriene te Brielle, Broeder pater Jan Verbeen, W. van Bronkhorst en meer anderen, wier namen onleesbaar zijn.

Tusschen Abbenbroek en Zuidland bestaat een contract tot het leveren van versch water.

Dat contract is gesloten tusschen de gerechten van Zuidland, den heemraad Keijzer en den secretaris de Gruiter, den 12n Juni 1761.

Zuidland zou daartoe jaarlijks betalen *f* 25, het dorp *f* 5, en Velgersdijk *f* 10.

Vroeger was Abbenbroek grooter. Op een afstand van 100 roeden, ten zuiden van het dorp heeft men de grondslagen van een rij huizen ontdekt.

Dat in vroegere tijden in Abbenbroek een slot heeft gestaan is ontegenzeggelijk. In den verleid- of beleenbrief van 1420 wordt duidelijk melding gemaakt van het slot te Abbenbroek met al zijne rechten, enz.

Het slot zou gestaan hebben aan de haven bij de Bornisse. Voor 50 jaar was daar ter plaatse nog een kelder, die toen als bergplaats voor asch werd gebruikt.

Het dorp bloeide vroeger zeer door de vaart op de toen groote rivier de Bornisse, die ten oosten van Abbenbroek haren loop heeft.

Deze gemeente heeft, zooals we reeds opmerkten, veel geleden in de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten en later ook in 1640 en 1644.

In laatstgenoemd jaar verbrandde de secretarie dezer gemeente, waardoor vele oude en gedenkwaardige stukken verloren geraakten.

In 1732 telde de gemeente slechts 340 inwoners.

In den polder Nieuwland, tusschen den Bieshoek en den Monnikenhoek, vindt men een weg, die nog altijd den naam draagt van Kapelleweg.

Waarschijnlijk heeft hier vroeger een kapel gestaan. Een verbreding van den weg schijnt daaraan te herinneren. Het eerste stuk land aan den *Kapelleweg* in de *Monnikenhoek* draagt nog altijd den naam van »*het kerkhof*." Of dit in overoude tijden als begraafplaats heeft gediend is zeer waarschijnlijk; doch aanteekeningen daarvan zijn ons niet in handen gekomen.

Het huis, thans de Wilhelmina-Begnara bewaarschool, was vroeger het rechthuis der gemeente en is in 1645 gebouwd voor $\frac{3}{4}$ door Graaf de Merode en voor $\frac{1}{4}$ door Nicolaas van Abbenbroek, gezamenlijke Heeren dezer gemeente.

In 1772 was dit raadhuis zeer bouwvallig en daarom werd, bij resolutie van schout en schepenen, dijkgraaf en heemraden, in tegenwoordigheid van den Heer van Abbenbroek, Lukas Willem van Essen, besloten, het weder in orde te laten brengen. (1 Sept. 1772).

Er werd een commissie benoemd tot het doen opmaken van bestek en teekening en het uitvoeren van het werk.

Deze commissie bestond uit de Heeren Lukas Willem van Essen, Ambachtsheer, Wijnand de Gruiter, Baljuw ad interim, Mr. Adriaan Derk van der Eyk (1) en Cornelis van Prooije.

De straks genoemde Wijnand de Gruiter werd, na 't afleggen van den eed van getrouwheid op den 8n April 1773, door den Ambachtsheer aangesteld tot Baljuw, Schout en Dijkgraaf.

De kosten tot het herstellen van het raadhuis werden gevonden door 21 stuivers per gemet van delanden in den polder Abbenbroek en $10\frac{1}{2}$ stuiver per gemet van de landen met Oudenhoorn bedijkt, te heffen.

De gebruikers der landen moesten dezen omslag voldoen; maar mochten bij het betalen der pacht $\frac{2}{3}$ van den omslag aan den eigenaar korten. (9 Aug. 1775).

Boven de deur van het raadhuis was een steen geplaatst met de wapens der toenmalige Heeren.

(1) Deze overleed 18 April 1772 en had bij uitersten wil f 1300 gelegateerd aan het Groot-Armbestuur van Abbenbroek.

Die steen bestaat nog en bevindt zich in de vestibule van het huis van den tegenwoordigen Ambachtsheer.

Het wapenschild met de grafelijke kroon is van de familie de Merode, voor $\frac{3}{4}$ Heer in deze vrij heerlijkheid. Het andere is van Scharrenberg voor $\frac{1}{4}$ Heer in Abbenbroek.

Hij draagt het wapen van de Heerlijkheid en Surtout.

In 1645 was deze mede-Baljuw en bewoonde het huis als regalia.

De Scharrenburg verlaat zijn geslachtsnaam en neemt dien van Abbenbroek aan.

In oude stukken wordt hij genoemd:

Gerrit van Abbenbroek, Jan Claaszoon. Hij overleed 29 Maart 1649.

Deze Gerrit van Abbenbroek had een broeder Evert van Scharrenberg, deze was canonnik in den Haag en te Abbenbroek.

De vader van Gerrit van Abbenbroek was Nicolaas van Abbenbroek.

Deze ligt begraven in de kerk, voor het doophek. Op de zerk, die zijn graf bedekt, is uitgehouwen hetzelfde wapen als op den steen voor het raadhuis stond.

Dit wapen is geëcarteleerd, Scharrenberg met Hart van der Woert en *en surtout* Abbenbroek.

Nicolaas van Abbenbroek overleed 1 Maart 1607.

Later is het vroegere raadhuis bewoond door den heer Bodde, Burgemeester van Abbenbroek. De heer Bodde overleed in 1843.

Thans is een gedeelte van dit huis het eigendom van den heer Qualm en dient het andere gedeelte tot Bewaar-, Naai- en Breischool.

Thans is de gemeente weder in het bezit van een gemeentehuis, door aankoop van de herberg »de Gouden Leeuw.»

Een kamer van dat gebouw dient nu tot raadkamer.

Op de Raadkamer van het Gemeentehuis hangt een kaart van den polder Abbenbroek van 1701.

Op de kaart lezen wij:

Ik ondergeschrevene Secretaris der Heerlijkheit van Abbenbroek attesteere ende verclaare bij dezen dat deze caarte is oversien en de gecollationeert jegens 't veltboek der secretarie berustende en naar welker Begrootinge de Verpondingen Geschieden ende ander ommeslagen werden ontfange ende gecollecteert ende is de Begrootinge der Landen bij ydere N^o. uijtgedrukt met het voorschreven Veltboek accorderende bevonden.

In kennisse der waarheyт desen geteykent op den 1sten Augusti 1701.

ADRIAAN VAN DEN EIJCK.

Gemelde kaart bevat mede de volgende lijst van de grootte der onderscheidene stukken.

De Begrootinge van Abbenbroek en des Sels Tiende
 Blocken met haar buiten Landen en in het Geheel.
 Het Oude Land.

	Gem. Roed.
Van Abbenbroek is groot	126—286
't Oude Nieuwe Land.	
Den Waalhoek	215—152
Den Middelhoek.	302— 50
Den Vlieger	186—112
In 't geheel groot	<u>704— 14</u>
Het Nieuwe Land.	
Den Grootenhoek	208— 67
Den Bieshoek.	167—125
Den Monnikenhoek.	161—109
In 't geheel groot	<u>537— 1</u>
Den Ouden Boesem.	
Is groot	27—187
Het Oude Land,	126—286
Het Oude Nieuwe Land	704— 14
Het Nieuwe Land	<u>704— 14</u>
Al de binnenlanden groot	1406—137

De Buiten en Volger Landen.

De Twee buiten Landekens.	13—148
De Oude Kade	62—217
De Nieuwe Kade	55—124
De gront met Zuytland.	
Bedijkt is groot	55— 81

De gront met den Oudenhoorn.

Gem. Roed.

Bedijkt is groot. 168—185

De gront met den Nieuwenhoorn.

Bedijkt is groot. . . . , 39—156

In het geheel groot. 395— 11

Nota.

De Binnenlanden groot 1406—137

De Buitenlanden groot 395— 11

In het generaal groot. 1801—148

Burggraaf van Montfoort stichtte hier den 11n Mei 1483 een capittel van 8 kanoniken, een deken er onder begrepen, onder den naam van den Heiligen Abt Ægidius.

De kerk werd aan genoemden Heilige toegewijd.

De deken met de 7 kanoniekeen maakten het kapittel uit.

De goederen bij de stichting geven de kapittelgoeden, waarover wij later zullen spreken. Deze waren vrij van alle lasten.

De kerk van Abbenbroek was voor 1491 een prochiekerk, en bij openbulle van den Heiligen Vader den Paus, tot een collegiale kerk gemaakt.

De prebende tot de collatie in Abbenbroek is gesticht in 1491, door Walraven Heer tot Brederode en Gerrit van Abbenbroek, de eerste voor $\frac{3}{4}$; de laatste voor $\frac{1}{4}$.

In 1495 was Johan van Kauwenberge, Deken van dit kapittel.

Deze van Kauwenberge richtte hier een broederschap op, ter gedachtenis aan de zeven weeën van de Heilige Moeder Maagd.

De beschrijving daarvan werd door van Kauwenberge opgedragen aan Keizer Karel V en bevat, onder meer, een lijst van 250 mirakelen, hier geschied.

De kerk telde toen zeven altaren, toegewijd aan: 't Heilige Kruis — St. Antonius — St. Jacob — St. Anna — den Heiligen Geest en twee aan den Heiligen Sebastiaan.

In 1552 stond hier als kanonik Jan Jansze Regius, die op 30 Augustus 1552 te Heenvliet ontboden werd bij den Procureur-Generaal van den Hove van Holland: Christiaan de Waart, om te getuigen tegen Merula, pastoor te Heenvliet.

Uit het acte boek der getuigen, nemen wij het volgende over, bevattende het getuigenis van genoemden Jan Jansze Regius.

De Heer Jan Jansze Regius, Kanonik van Abbenbroek, seid, *in verbis sacerdotis* (1), dat geleden 2 of 3 jaren, bij Deposant genootwezende, tot Heenvliet, ter Bruilofte, gehoord heeft een sermoen van den Heer Engel, Pastoor van Heenvliet, dewelke sijn sermoen

(1). In het woord des priesters.

maakte, *De Baptismo* (1), verhalende onder andere, dat St. Augustijn, seid, *In quodum tract quod elementum, en verbum facerent Sacramentum* (2), 't welk hij seide valsch te wezen; maar dat alleen de wille des Heeren maakte een *Sacramentum, quia Deo sic placuit* (3), verhalende dat in 't lange voor de Landluiden, die daar te Kerke quamen: Hoorde hij Deposant als noch, dat de selve Pastoor, ten selven tijde seide: Gij versiert hier beelden met goud, silver en andere kleinodiën; het is groote afgoderije, men behoort dat niet te doen, en diergelijke woorden: Seit, dat men tot Heenvliet plagt te versoeken St. Cornelis, en St. Lenart, en dat die luiden op ommevangen plagten *pro redemptione voti* (4), te brengen koorn, hoenderen en diergelijke, na hij Deposant heeft hooren seggen; maar hoort dat daar nu geen versoek is, en dat de selve Pastoor, dat met spreken en weigeren van de giften te ontfangen, afgebroght heeft: Seid ook, dat den selven Heer Engel, op ommevangen, geen processie en gaat en niet meer Feest en hout, dan of dat werk dagen waren: Seid voort dat sekeren tijd geleden, hij Denosant gehoort heeft uit de mont van Mr. Gerrit, Capellaan van Heenvliet, dat hij, en de Pastoor van Heenvliet, door

(1). Over den doop.

(2). In zekere verhandeling, dat ze het sacrament zouden maken tot hun levensbeginsel en woord.

(3). Maakte een Sacrament, omdat het Gode zoo heeft behaagd.

(4). Tot het afloopen van hunne belofte.

bevel van mijne vrouw van Kruiningen, hadden in de Kerke onder dat Lof moeten singen: *Salve Regina* ⁽¹⁾, maar dat sijlieden dat in lange daar te voren niet en hadden gezongen, en dat sijlieden dat niet weder singen en souden, al soude daar nogh soo veel omgedaan werden; want hij seide dat daar in stont: *Porta Coeli* ⁽²⁾, *Advocata* ⁽³⁾, en *Spes unica Quoe verba erant soli Deo attribuenda* ⁽⁴⁾.

Onder stond:

Onderteikent

DOMINUS JOANNES JOANNIS.

De kerk was aan beide zijden omgeven van kapelgevels; doch toen in 1747 door een storm het zuidelijk gedeelte der kerk instortte, is dat zonder geveltjes opgebouwd.

In de vorige eeuw heeft men het koor door een beschot, van het overige der kerk afgeschoten; daar de kerk voor de gemeente veel te groot was.

Het jaar van de stichting der kerk is onbekend; toch moet zij zeer oud zijn, zooals uit het volgende blijkt:

Boven de zoogenaamde regeeringsbank is een zerk ingemetseld en door het timmerwerk niet in zijn geheel te zien en evenmin het randschrift te lezen.

(1). Gegroet zij de koninginne.

(2). Deur des Hemels.

(3). Afgebeden en eenige hoop.

(4). Dit waren de woorden die Gode alleen mochten worden toegeschreven.

In het midden staat een priester met een kelk in de eene hand, terwijl hij de andere hand op het hoofd van een geknield liggend Ridder houdt.

In den linker-bovenhoek staat een wapen; het bevat 3 dwarsbalken, ieder met 4 burgten. In den rechter-bovenhoek is een wapen, een rijkenden leeuw voorstellende.

Boven den Ridder is een wapen; 'tzelfde als in den linker-bovenhoek; maar nu gedragen door een engel, met uitgespreide vleugels.

Dit wapen is van Hisgfelt ook Hesefelt of Husgfelt geschreven.

Boven staat: *Hier leit.* Aan de rechterzijde: *begraven bouddie about die*

(wat verder volgt is niet te lezen door het timmerwerk).
Aan de linkerzijde: *Ons Heeren 1441.*

Bij den ingang der kerk liggen twee groote zerken, waaronder kanoniken begraven liggen.

Op de eene zerk staat te lezen:

Hier legt begraven Heer Rouwe Willemsz. Cannunik van deze kerk, stierf op den 27sten Julius 1492. Bidt voor de ziel.

Op de andere zerk staat op iederen hoek een der Evangelisten in de gedaante van een Engel, een leeuw, een os en een arend.

Het opschrift luidt: *Hier ligt begraven Heer Pieter Nicolaas van Overstegen, sterft in 't jaar onzes Heeren 1526 den 8sten dag van Janius. Bidt voor de ziel.*

In 1544 was hier pastoor Cornelis Willemsz.

De eerste predikant, die de dienst in deze kerk waarnam was Hermanus Geldreus.

In de kerk is ook begraven de Heer Rutgert Hendrikse van Heinsbergen, overleden 13 Jannevari 1614.

In 1687 ontving de kerk twee zilveren bekers van den Heer Johannes Guillermet, predikant dezer gemeente, om bij de bediening te gebruiken.

Genoemde Guillermet schonk, bij het feest zijner veertig jarige Ambtsvervulling, mede een grooten zilveren schotel voor de bediening des Avondmaals.

Op de bekers staat:

Dit geeft Johannes Guillermet,
Ter Eere van Godts Kerck,
Om 't syner tyt te sijn geset,
Tot 's Nachtmaals H. Werk
1687.

Op den schotel staat:

De Godtstolk Guillermet,
Die de oude en nieuwe wet,
In 't veertigst jaar hier leerde,
Wou dat men Christi Disch,
Tot zijn gedagtenis,
Met dit geschenk vereerde.

De preekstoel is in 1613 in zijn tegenwoordigen vorm gebracht voor rekening van Graaf de Merode.

De koperen lessenaar dateerd van het jaar 1709 en in 't midden zijn geplaatst de letters L. D. G. Deze doelen hoogstwaarschijnlijk op den gever.

Boven den ingang der preekkerk leest men:

O Heer doet dagelijks nog volherden,
Dat deze gemeente mag zalig werden.

act. 2 vers 47.

Voor rekening der kerk werden in 1859 een keurige zilveren schenkan voor de Bediening en een zilveren doopbekken aangekocht.

In 1863 werden zeer doelmatige petroleumlampen aangeschaft, ten gebruike der avond-godsdiensstofeningen.

In 1875 werd de kerk met een orgel verrijkt, dat veel bijdraagt tot verfraaiing der kerk.

De toren, zeker vóór 1483 gebouwd, is van redelijke hoogte en in 1875 veel opgeknapt. Hij bevat twee klokken, de eene is zeer zwaar en heeft een schoonen klank. Het opschrift luidt: *In de name Godes en de Maagd Maria ben ik gemaakt.*

De andere klok, in 1792 aangebracht, is voor enkele jaren gebarsten en toen door een nieuwe vervangen.

Het jachthuis van den Heer van Abbenbroek is een vierkant gebouw, achter de kerk gelegen en in 1768 herbouwd.

Voor het jaar 1603 werd het tegenwoordige jachthuis bewoond door Jacob van Groenewegen Heer van Abbenboek. Deze overleed in 1683.

In de vestibule van het jachthuis hangt de levensgrootte afbeelding van Jonkvrouwe Agnita van Driel, die gehuwd is geweest met Cornelis Hartingsveld, Heer van Abbenbroek.

De pastorie staat ter zijde der kerk en is een schoon gebouw met een vierkanten voorgevel, en bevat ruime, luchtige kamers. De tuin is prachtig. Door een der vorige predikanten den Heer H. P. Schim van der Loeff, werd de zeer groote moestuin in een schoonen aanleg herschapen.

Op den 20n Januari 1764, werd besloten een geheel nieuwe pastorie te bouwen, daar de oude in zeer slechten staat en zoo bouwvallig was, dat de predikant het huis had moeten verlaten.

De raming der kosten was *f* 4500.

Bij testamentaire beschikking van de vrij vrouwe van Abbenbroek (Douare-Baronesse van Essen, geboren The-restijn van Halewijn), werd een legaat vermaakt van *f* 2000 aan de kerk, en werd verlof gevraagd aan den Ambachtsheer om dit legaat te gebruiken tot het pieuse doel, opbouw van de pastorie.

Verder werd besloten aan Zijn Hoog Edel geborene aanvrage te doen om een omslag te heffen, zooals zulks ook gedaan was te Simonshaven, Nieuwenhoorn, Oudendoorn, Zuidland en andere plaatsen.

De secretaris de Gruiter deelde mede aan gerechten en gecommiteerden, dat Zijn Hoog Edel geborene genegen was, een notabele som boven het voorgeschreven

legaat te geven om mede te werken tot zoo'n piëus werk en bovendien de kosten te helpen dragen aan het te kort voor de pastorie, hetzij bij omslag als op eenige andere wijze.

Op 24 April 1764 werd geresolveerd met eenparige stemmen, tot te gemoetkoming van de kosten voor den opbouw der pastorie te heffen zeven en twintig stuivers per gemet, in drie termijnen; te heffen in 1764, 1765 en 1766.

Uit onderstaande missive blijkt, dat de Heer Hermanus Janson, de eerste predikant was, die de nieuwe pastorie bewoond heeft.

Missive aan den Heer L. W. van Essen, dato 14 November 1764, waarbij wordt gevraagd, de plaats van den emeritus predikant Heshusius te vervullen, daar de Heerlijkheid reeds lang herderloos was.

Geteekend Schout en Schepenen der
vrij-Heerlijkheid van Abbenbroek.

ADR. VAN DER EIJK, W. DE GRUTER,
Baljuw. *Secretaris.*

LODEWIJK VAN DER VOS.
CORNELIS KEIJSER.
LEENDERT VAN RIJ.
ABRAHAM PLOOSTER.
CORNELIS VAN PROOLJE.
ISAAK HERREWIJER.

Waarop als antwoord kwam, zooals wij vroeger mededeelden, dat de Heer tot predikant had aangesteld: Hermanus Janson. (30 November 1764).

Den 4n December 1764, gaf de Heer van Abbenbroek, Lukas Willem van Essen, tot wederopzegging toe in gebruik aan den predikant Hermanus Janson, een stuk land achter de pastorie. Op de oude polderkaarten is dit land gemerkt No. 43 en is groot 144 Abbenbroeksche roeden.

Deze boomgaard is later in vollen eigendom aan de kerk van Abbenbroek geschonken, door den Heer H. A. Z. de Vos van Steenwijk, genaamd van Essen. Deze schonk toen mede den tuin bij het schoolhuis.

Den 21n Februari 1776 werd Leendert Keijser, door den Heer van Abbenbroek, als schipper op Vlaardingen, Rotterdam en Dordrecht aangesteld en verkreeg hij vrijdom van tollén te water en te land, ingevolge het privilegie gegeven door Hertog Albrecht van Beijeren in 1398.

Het schoolgebouw is in 1831 gebouwd. Toen zich de behoefte aan meerdere ruimte deed gevoelen, maar vooral ook, daar de onderwijzerswoning, of liever kosterwoning (want het huis behoorde aan de kerk) erg bouwvallig was, werd besloten de hulp der hooge regeering in te roepen, ten einde daarin verbetering te brengen.

Door een ruime subsidie werd men instaat gesteld het schoolgebouw te vergrooten en van nieuwe tafels en banken te voorzien, en verrees er een recht schoon

woonhuis voor den onderwijzer, dat met den daar achter gelegen tuin een schoon geheel vormt.

31 October 1868 werd het vernieuwde schoolgebouw ingewijd.

In 1866 werd besloten pogingen aan te wenden tot het bekomen van een bewaar-, naai- en breischool. Door de krachtige hulp van onze Ambachtsvrouwen Baronesse Douairière de Vos van Steenwijk, genaamd van Essen, geboren Hoeafft van Velzen en Baronesse de Vos van Steenwijk van Abbenbroek, geboren de Meij van Streefkerk en met medewerking van vele ingezetenen van Abbenbroek, mocht dat gelukken.

In 1871 werd de vereeniging tot instandhouding der Wilhelmina-Regnera school als rechtspersoon erkend.

Het gebouw werd inwendig zeer veranderd en verbeterd en een nieuw gedeelte tot woonvertrek ingericht.

In 1875 werd het lokaal der bewaarschool vergroot, daar de ruimte het getal leerlingen niet meer kon bevatten.

Ruim 100 kinderen maken thans van beide inrichtingen gebruik.

De hofstede, thans bewoond door den Heer F. van Prooije Sr., werd in 1695 bewoond door Jan Tangerang en door dezen in 1755 verkocht aan Cornelis van Prooije.

De hofstede, nu bewoond door den Heer Spoon, behoorde in 1692 aan Jan Goudswaart en kwam door 't huwelijk, van de erfdochter van Goudswaard, met

Cornelis Beukelman, aan de familie Beukelman. Door 't huwen van een dochter van Beukelman met A. de Kievit, werd deze later eigenaar en thans behoort deze woning aan L. Spoon.

Vóór 1692 was deze stee het eigendom van de familie van Rij.

De woning, thans bewoond door de Wed. Biesheuvel, heeft vroeger gediend tot Bierbrouwerij.

Het huis behoorde toen in eigendom aan Jan Borman, schepen te Abbenbroek (1669).

Deze woning werd den 13n Maart 1675 gekocht door Willem Corneliszoon Jagerweght.

Op den 30n April 1690 werd Buije Schiewagen, schipper van Abbenbroek op Dordrecht en Rotterdam, eigenaar van deze woning en hield daar ook een bierstekerij. Deze werd later door zijne weduwe, Maartie Westendijk voortgezet.

Later huwde Maartie Westendijk met Huig Klok. Na den dood van Klok en zijne vrouw werd het huis pupliek verkocht (1750) en werd Leendert Keijser eigenaar.

Gemelde Leendert Keijser, schipper op Dordrecht en Rotterdam, vraagt vergunning om de bierstekerij in zijn huis te mogen voortzetten, waarop de volgende dispositie wordt genomen:

Wij schout en schepenen declareren, dat deze dorpe en Heerlijkheid Abbenbroek, gelegen is midden tuschen den lande van Voorne en Putten en Heenvliet,

en uitkomt met een haven langer, dan 12 hondert roeden in de rivier de Maas, dat verder deze plaats gelegen is, twee uren van de Brielle, alsmede van de stad Schiedam, door de rivier de Maas afgescheiden, drie à vier uren, en vijf uren van de stad Rotterdam; dat vervolgens door deze situatie veroorzaakt werd, dat bij wintertijden en bij vorst of ijsgang, of ook bij zware stormen of continueele regens, deze plaats met voorsch. steeden, veel min met andere plaatsen, geen de minste correspondentie heeft, of hebben kan, waardoor mits dien deze plaats, met 't omleggende bij dergelijke gelegenheden noodzakelijk gebrek aan bier moet lijden; en ook te meermalen gedurende den tijd, dat de Bierstekerijnering alhier niet is geëxerceert, geleden heeft, of ten minste bij zulke occagiën de vrachten der bieren een à tweemaal meerder moet worden betaald, dan de bieren zelfs komen te kosten.

Dat om deze meer en andere reden wij ondergeteekenden het voor aller uiterste noodzakelijkheid oordeelen dat in dezen Dorpe de bierstekerij neringe bij continuatie worde gedaan en geëxerceert; en dat te dien einde Leendert Keyzer, welke thans eigenaar is, van 't voorschreven huis, waarin volgens onze bekomen informatie en zelfbewustheid sedert den jare 1669 en vroeger als vooren is gemeld, de gemelde neringe is gedaan, werde gepermiteerd, om te voorsch. Bierstekerij neringe wederom te continuëren.

Ten oirconde hebben wij deze onderteekend, om te dienen daar 't behoort, binnen Abbenbroek heden 2 Augustus 1758.

ADR. VAN DER EIJK.

LODEWIJK VAN DER VOS.

CORN. KEYSERT.

LEENDERT VAN PROOLJEN.

LEENDERT VAN RIJ.

En nu nog, zooals wij vroeger zeiden, een enkel woord over de verschillende stukken lands in onzen polder, die den naam van Capittelgoederen dragen.

In een Extract Procesverbaal van veiling lezen wij:

De tweeneveertig eerstvolgende perceelen, van ouds bekend onder den naam van $\frac{1}{4}$ der Capittelgoederen van Abbenbroek, genieten van ouds en thans nog, voor Remissie op den honderdsten penning, 's jaars 33 gulden en 4 stuivers.

Deze uitkeering is bepaald door een resolutie van de Edele Grootmogende Heeren Staten van Holland en West-Vriesland in dato 4 December 1687, op een som van *f* 132.80 voor het geheele capittel.

Tevens berust op de koopers de last eenige tractementen en wedden uit te betalen en het resteerende onder de verschillende koopers der Capittelgoederen, mergen mergens, gelijk te verdeelen.

In 1802 kwam Gerrit de Heer Jessesz in het bezit van een deel der Capittelgoederen.

Het tractement, vroeger aan den predikant te voldoen uit de opbrengst der Capittelgoederen, is ook afgekocht voor het gedeelte van den Heer G. de Heer Jessesz.

Zooals wij vroeger mededeelden, kocht, bij resolutie van den secretaris van Staat van de Bataafsche Republiek van 7 Febr. 1806, de Heer H. A. Z. de Vos van Steenwijk genaamd van Essen, ook af de *f* 150 jaarlijks te betalen aan den Predikant.

In 1817 kwamen de Capittelgoederen aan verschillende personen; daar deze, behoorende tot de nalatenschap van Vrouwe Anna Cornelia 't Hoofd, Weduwe van wijlen den Heer Gerrit de Heer Jessenz, verkocht werden.

De Heer Baron de Vos van Steenwijk, in bezit van $\frac{3}{4}$ der Capittelgoederen gekomen, heeft, voor zoover dat $\frac{3}{4}$ betreft, ook de uitkeering aan den onderwijzer afgekocht.

Bij acte van 1834, waarbij het gemeentebestuur van Abbenbroek erkend, gemachtigd te zijn door Z. M. den Koning, bij besluit van 18 December 1833 N°. 33, om de som uit te koopen tegen den penning 20, en zich te belasten met, voor het vervolg te zullen uitbetalen als jaarlijksch tractement aan den onderwijzer te Abbenbroek *f* 52.50.

Deze afkoopsum, groot *f* 1050 is in ontvangst te vinden op de begrooting der gemeente over 1834.

Behalve de uitkeeringen aan den predikant, die, zooals wij zeiden, voor *al* de Capittelgoederen zijn

afgekocht, berusten de lasten — en komen de baten nog *altijd*, evenals *vroeger* op het $\frac{1}{4}$ der Capittelgoederen, thans in bezit van den Heer Belaerts van Emmichoven, en wat de *niet* uitgekochte *lasten* betreft ook op het $\frac{3}{4}$.

Onze gemeente mag zich thans verheugen in 't bezit van zeer goede grindwegen. Deze wegen zijn: de zoogenaamde Kerkweg van af het dorp tot aan den Oudelandschen dijk, de Moersche weg, de Oude Waaldijk, de Haasdijk en de Oudelandsche dijk.

De zoogenaamde Kerkweg, loopende van de kom der gemeente tot de watermolen, is grindweg geworden in 1865 en wel voor rekening der Ned. Hervormde kerk alhier.

De polder toch, zoo sprak men, heeft vroeger krachtig medegewerkt tot den opbouw der pastorie; een gedeelte van dien weg, gebruikt de kerk als bezitster; immers van het dorp tot het kerkhof plant de kerk boomen en verkoopt ze. Men meende dus dat de kerk zedelijk verplicht was naar haar vermogen mede te werken tot het bekomen van goede wegen.

In 1863 werd bij Notarieel contract de burgerlijke begraafplaats, naast en achter de kerk in eigendom overgedaan aan de burgerlijke gemeente.

De kerk zou voor dien afstand jaarlijks genieten de helft der ontvangene grafrechten, zooals zulks reeds van 1829 af het geval was.

Een onzer vroegere burgemeesters, de Heer Bodde heeft boven het hek der begraafplaats 't volgende versje laten plaatsen:

Hebt eerbied voor deez' plaats.

Ontdaan van aardsche zorgen

Rust hier het menschlijk stof,

Tot aan den jongsten morgen

Behalve den gemeenlandschen dijk, begrind in 1848 en den Kouwenhovenschen weg in 1865, bezit Abbenbroek thans vele en goede grindwegen.

In 1867 en 1868 werd aan grindwegen uitbetaald *f* 12850, waarvan door de provincie werd betaald *f* 6566 door den Polder *f* 3000, aan vrijwillige bijdragen *f* 284 en door de gemeente *f* 3000.

Onze polder bevat thans 12206 Meter grindweg verdeeld als volgt:

Moersche weg lang	2456 Meter.
Kouwenhovensche weg lang	491 »
Dijk bij de woning van den Heer	
Joh. van Walbeek	281 »
Katerwaalschen dijk	230 »
Oude Waaldijk.	1140 »
Oudelandsche dijk.	2725 »
Gemeenlandsche dijk	2450 »
Haasdijk	2435 »

Zooals wij vroeger reeds zeiden werd het steenen riool dat de haven met de kom verbindt, voor rekening van den polder gelegd.

In 1754 werd door dijkgraaf en heemraden een steenen kaai gelegd, tot gemak der ingezetenen en met bijvoeging dat voor 't vervolg geen turf mocht getond worden dan op de steenen kaai. Vroeger reeds zeiden wij dat toen ook de steenen trap, bij de haven werd gemaakt.

Om al deze gemaakte kosten goed te maken werd aan den Heer van Essen Heer van Helbergen en Abbenbroek machtiging gevraagd om 12 stuivers kaaigeld te mogen heffen van elk schip dat kwam laden, lossen, goederen verkoopen enz. uitgenomen de turfschippers.

Den 4n Mei 1754 werd door Dijkgraaf en heemraden besloten in den Schepenbank, in de kerk, een matras te doen maken en tevens de bank van behoorlijke bijbels te voorzien. Dit besluit was geteekend door Adr. van der Eijk als baljuw, en verder door

LODEWIJK VAN DER VOS.

PIETER FANGERIS.

LEENDERT VAN PROOLJE en

LEENDERT VAN RIJ.

Tot voor zeer enkele jaren nog, werden des winters in deze bank stoven geplaatst voor rekening van den polder. Zoo werd ook het luiden der klok door den polder betaald. Voor enkele jaren nam de gemeente het luiden voor hare rekening.

Op de landen van Abbenbroek met Oudenhoorn bedijkt rust nog altijd de verplichting tot het betalen van Extra-Schot, zooals uit de volgende resolutie blijkt:

Op Zaterdag 5 Augustus 1769 zijn, na voorgaande beschrijving alhier op het Raadhuis van den dorpe en vrij-heerlijkheid van Abbenbroek verschenen, den Hoog Edel Geboren Jonkheer Lukas Willem Baron van Essen, vrijheer van Abbenbroek, beschreven in de ridderschap van de Veluwe etc. de Heer Adr. van Eijk als Schout en Ingeland, Lodewijk van de Vos, Pieter Tangeris, Leendert van Rij, Abram Plooster, Cornelis van Prooije, Izaak Herweijer, Schepen en Ingelanden, de WelEd. Gestrenge Heeren Ad. de Mirell en Ps. Poorterman, Raden in de Vroedschap en oud-Burgemeester der stad Brielle voor de godshuizen, Wynand de Gruiter, zoo voor zich als voor rentmeester van het $\frac{3}{4}$ en $\frac{1}{4}$ Capittel te Abbenbroek, en voor de H. Geest armen te Abbenbroek. De WelEd. Heer Jan Pruit, Heer van Oudenhoorn, Roeland van Beek, Isaak van Leeuwen, Abram Boot als kerkmeester te Abbenbroek en Willem Veerman als armmeester te Zuidland, allen ingelanden.

En is ter selver dagen geresolveert tot voortkominge van schadelijke slooten, dat een Extra-omslag zal worden gedaau, in plaats van 2 stuivers op ieder gemet, voortaan tot nader conventie van Heeren ingelanden sal worden ingevorderd, drie stuivers op ieder gemet de kostbare landen op Abbenbroekschen grond met Oudenhoorn bedijkt.

In kennisse van mij Secretaris,
W. D. GRUITER.

**Lijst van Personen, met de Heerlijkheid
Abbenbroek verleid. (begiftigd)**

1289. Graaf Floris V, graaf van Holland, geeft de heerlijkheid ter leen aan Janne Janszoon van Abbenbroek, Jan Claaszoon en Willem Claaszoon.
1386. Graaf Albrecht, verleidt met $\frac{1}{8}$ van Abbenbroek: Jan Janszoon van Abbenbroek.
1413. Willem van Beieren, graaf van Holland verleidt met $\frac{1}{8}$ van Abbenbroek Adriaan van Abbenbroek Gerrit Janszoon.
1420. Jan van Beieren verleidt Sophien van Bliedensteijn. weduwe van heer Zweders van Heenvliet met $\frac{1}{16}$ deel der heerlijkheid.
1432. Werd met de heerlijkheid verleid Catharina Gerrit Janszoon, zuster van Adriaan (zie 1413).
1454. Filips van Bourgondië begiftigt met $\frac{1}{16}$ der heerlijkheid Catrijn Gerrit Janszoons dochter.
1460. Filips van Bourgondië begiftigt met $\frac{1}{8}$ der heerlijkheid Gerrit van Abbenbroek, Boudijn Hartszoon.
1464. Filips van Bourgondië begiftigt met $\frac{1}{8}$ der heerlijkheid Boudijn Hartszoon.

1469. Boudin Hart van Abbenbroek met $\frac{2}{8}$ der heerlijkheid begiftigd.
1474. Karel de Stoute begiftigt Wolfgang van Borselen met $\frac{1}{8}$ der heerlijkheid.
1480. Maximiliaan en Maria begiftigen Joost van der Hoeven met $\frac{1}{8}$ der heerlijkheid.
1488. Margarite van Engeland, vrouwe van den lande van Voorne begiftigt Gerrit van Abbenbroek met $\frac{3}{4}$ der heerlijkheid.
1494. Maximiliaan en Filips de Schoone begiftigen met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid Boudewijn Hert Bodewijns zoon.
1517. Karel van Oostenrijk begiftigt Bodijn Hart, Jan Leendertszoon met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid.
1523. De heerlijkheid komt in de familie van Montfoort, door huwelijk van Charlotte van Brederode, vrouwe van Abbenbroek met Johan Burggraaf van Montfoort.
1537. Karel V begiftigt Gerrit van Abbenbroek, Janszoon met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid.
1549. Karel V begiftigt Gerrit van Abbenbroek, Janszoon, met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid.
1555. Filips II begiftigt met $\frac{3}{4}$ der heerlijkheid Johan, Burggraaf van Montfoort.
1607. De ridderschap der edelen en steden van Holland en West-Friesland, begiftigt Jonkheer Nicolaas van Abbenbroek, met $\frac{1}{2}$ der heerlijkheid.
1620. De ridderschap begiftigt Nicolaas van Abbenbroek, met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid.

1658. Jacob van Groenewegen, door de ridderschap met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid begiftigt.
1682. De staten van Holland begiftigen Nicolaas van der Hoeck, met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid.
1684. De staten van Holland begiftigen Jufvrouw Aleide van der Meijde, weduwe van wijlen Adriaan van der Hoeck, met $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid.
1687. De staten van Holland begiftigen met $\frac{3}{4}$ der heerlijkheid Mr. Simon van Halewijn.
1699. De staten van Holland begiftigen met $\frac{3}{4}$ der heerlijkheid Mr. Cornelis Theresteijn van Halewijn.
1702. De staten van Holland begiftigen met $\frac{3}{4}$ der heerlijkheid Mr. François Theresteijn van Halewijn.
1710. $\frac{1}{4}$ der heerlijkheid komt aan Jacob van der Hoeck.
1713. Mr. François van Theresteijn van Halewijn, wordt door de staten van Holland met $\frac{1}{4}$ der Heerlijkheid begiftigd.
1760. Agaat van Theresteijn van Halewijn met de heerlijkheid begiftigd.
1763. Met de heerlijkheid begiftigd Lukas Willem van Essen.
1791. Bij het overlijden van Lukas Willem van Essen, ging de heerlijkheid over op zijne vrouw Margaretha van Haeften.
1792. Met de heerlijkheid van Abbenbroek werd begiftigd: Hendrik Anthony Zwiet de Vos van

Steenwijk van Essen, met de gerechte van $\frac{3}{4}$ der heerlijkheid in alle manieren, zooals zijn nicht Margaretha van Haeften, vrouwe van Schaffelaar, Hilbergen enz., Douarière van wijlen Lucas Willem van Essen, daarmede op 3 Januari 1792 begiftigd werd.

Gemelde Hendrik Anthony Zwier de Vos van Steenwijk van Essen, was de vader van onzen tegenwoordigen Ambachtsheer H. baron de Vos van Steenwijk.

**L I J S T van Predikanten, welke te
Abbenbroek, sedert de reformatie,
zijn geplaatst geweest:**

Hermanus Geldreus 1574.

Everhardus Bommelius 1577, vertrokken naar
Gouda 1579.

Mattheus Pietersz., 1582, beroepen van Westmaas,
vertrokken naar Hellevoetsluis 1591.

Albertus Selkart Bommelius 1591, vertrokken naar
Vianen 1595.

Gerardus Vinhemius 1598, van Veenwoude in Friesland.

Ruthgerus Henrici van Onna 1599 bij
Zutfen overleden 1614.

Casparus Selkart 1614, ontzet 1619.

Joris de Koster 1619, beroepen van Calishoek,
Em. 1632.

Samuel Canin 1632, overleden 1668.

Johannes Guillermet 1668, overleden 1708.

David Grimes, proponent 1707, overleden te Rot-
terdam 1712 (1).

Theodorus van Houte, beroepen van Nieuwe Tonge
1713, vertrokken naar Maasland 1715.

(1). Predikant geweest te Abbenbroek 4 jaar en 17 dagen, in den
ouderdom van 28 jaar 1 maand en 7 dagen, overleden te Rotterdam
18 Dec. 1712 en begraven in de Nieuwekerk aldaar, 19 Dec. 1712.

Wilhelmus Velse, proponent 1716, vertrokken naar Voorschoten 1717.

Hermannis Probsting, beroepen van Oudenhorn 1717, overleden 1728.

Anthonius Cornelis Schilders van Vrijbergen, proponent 1728, overleden 1758.

Samuel Heshusius, proponent 1759, Em. 1774, overleden 1809 (1).

Hermanus Janzon, proponent 1765, vertrokken naar Warmond 1771.

Johannis Hoogstad, proponent 1771, vertrokken naar Bergschenhoek 1782.

Jan van der Zandt, proponent 1782, vertrokken naar Apeldoorn 1783.

Franciscus van Gogh, proponent 1783, vertrokken naar Nieuwerkerk in Zeeland 1792.

Johannes Wildt, proponent 1794, overleden 1800.

Jacob van Allen, proponent, beroepen 13 Sept. 1801, bevestigd 13 Oct. 1801, vertrokken naar Veesen 1804.

Hendrik Johannes la Verge, proponent 1805, beroepen 3 Oct. 1805, bevestigd 12 Januari 1806, Em. 30 Maart 1862, overleden te Dordrecht.

Herman Pieter Schim van der Loeff, candidaat, beroepen 20 Juni 1862, bevestigd 5 October 1862, vertrokken naar Bergen-op-Zoom 1865, afscheid 27 Augustus 1865.

(1) Dit komt niet overeen met bladz. 29.

Dr. Willem Christiaan van Manen, candidaat, beroepen 15 September 1865, bevestigd 3 December 1865, vertrokken naar Winkel 1870, afscheid 29 Mei.

Dr. Jan Wolter Lieftinck, candidaat, beroepen 16 Juni 1870, bevestigd 2 October 1870, vertrokken naar Venhuizen 1873, afscheid 29 Juni.

Dr. Gerrit Cornelis Steijnis, candidaat, beroepen 5 October 1873, bevestigd 1 Maart 1874.

Thans zijn leden van den Kerkeraad de Heeren:

F. VAN PROOIJE Sr.,	}	Ouderlingen.
C. VERHOEVE,		

L. SPOON,	}	Diakenen.
J. LUIJENDIJK,		

Kerkvoogden zijn de Heeren:

P. VAN PROOIJE, *President*.

J. KLOK.

M. VAN DER POEL.

Notabelen zijn de Heeren:

L. SPOON, *President*.

A. LIEVE.

P. MEULDIJK.

R. SPRUIT.

M. VAN WALBEEK.

J. VAN SINTEMAARTENSDIJK.

Burgemeester is de WelEd.Achth. Heer:

J. S. KORTEWEG.

Secretaris de Heer:

L. F. VAN VLIET.

Wethouders de Heeren:

C. HERWEIJER.

F. VAN PROOIJE Sr.

Leden van den Gemeenteraad de Heeren:

C. HERWEIJER.

F. VAN PROOIJE.

R. LIEVE.

L. SPOON.

J. KLOK.

R. SPRUIT.

D. MEULDIJK.

Opperbrandmeester is de Heer:

L. VAN ESSEN.

Adjunct-opperbrandmeester is de Heer:

M. VAN DER POEL.

De brandmeesters zijn de Heeren:

L. BUIJS.

F. VISSER.

J. LUIJENDIJK.

De onder-brandmeesters zijn de Heeren:

A. QUALM.

J. SCHEIJGROND.

En hiermede nemen wij afscheid van onze beschrijving van Abbenbroek.

Dat deze gemeente steeds meer moge toenemen in bloei en welvaart, verlichting en beschaving, vrede en eendracht, is onze hartelijke wensch.
